

Ook bijwerkingen op lange termijn

Zwangerschapsmasker

Van de orale anticonceptiva is bekend dat deze zwangerschapsmasker, ook wel chloasma of melasma genoemd, kunnen geven. Maar ook andere anticonceptiva, zoals het IUD met progestagenen, kunnen mogelijk deze bijwerking geven. Lareb ontving vier meldingen van chloasma bij gebruik van Mirena.

Tekst | Ingrid Oosterhuis

Chloasmagravidarum, ook wel melasma of zwangerschapsmasker genoemd, is een relatief vaak voorkomende vorm van hyperpigmentatie, waarbij de huid, veelal in het gezicht, lichtbruin kleurt. De verkleuringen zijn symmetrisch en scherp begrenst [1]. Chloasma wordt vooral tijdens de zwangerschap gezien maar kan ook geneesmiddelgeïnduceerd zijn [1]. Incidenties in de zwangerschap kunnen oplopen van 50% tot 75% [2]. Het beeld is het meest bekend bij vrouwen, maar komt ook bij mannen voor [3]. De behandeling richt zich met name op het weren van zonlicht [1]. Soms wordt azelainezuurcrème 20% voorgeschreven [3] of wordt behandeld met een tripelcombinatie van hydrochionon 4%,

tretinoïne 0,05% en fluocinolon 0,01% [1]. Chloasma kan irreversibel zijn [2].

Het Nederlands Bijwerkingen Centrum Lareb ontving tot juni 2012 ruim 60 meldingen van chloasma, 92% van de meldingen van chloasma betroffen mogelijke bijwerkingen bij het gebruik van hormonale anticonceptiva, zowel in orale, vaginale, transdermale als intra-uteriene toedieningsvorm.

Meldingen

Lareb ontving vier meldingen van vrouwen en chloasma na het plaatsen van de Mirena-spiraal. Dit IUD geeft in 5 jaar tijd 12 µg levonorgestrel per dag af [5].

- Mevrouw A, 35 jaar, kreeg 6 maanden na het starten met Mirena chloasma in haar gezicht, door haarzelf ook geduid als

zij Mirena nog steeds en heeft ze vooral in de zomer last van de pigmentvlekken.

- Bij mevrouw B, 41 jaar, ontwikkelde zich een chloasma drie jaar na het plaatsen van Mirena. Zij gebruikt als comedicaatie propranolol. Bij Mevrouw B was ten tijde van de melding Mirena niet verwijderd en de hyperpigmentatie was niet verdwenen. Bij het gebruik van propranolol wordt chloasma niet beschreven [7].

- De 37-jarige mevrouw C kreeg een aantal maanden na het plaatsen van Mirena chloasma in haar gezicht. Zij gebruikte geen comedicaatie. Zij heeft in het jaar daarvoor een aantal maanden Microgynon gebruikt, waarbij zij geen klachten had. Ook was ten tijde van de melding de Mirena nog in situ.

- Mevrouw D, 27 jaar, had al een hyperpigmentatie op beide wangen tijdens het gebruik van de orale anticonceptiepil en tijdens de zwangerschap. Nadat zij startte met Mirena® is het chloasma verergerd. De latentietijd bedroeg ongeveer 9 maanden. Verdere gegevens over het beloop van de klachten zijn niet bekend bij Lareb.

Melanocyten

De precieze oorzaak van chloasma is nog niet opgehelderd. In het gelaat is een hoge dichtheid van melanocyten. Bij chloasma is er een verhoogde activiteit van melanocyten en melanineproductie. Voor het ontstaan van chloasma worden, naast zwangerschap ook blootstelling aan zonlicht of UV-straling, gebruik van geneesmiddelen (anticonceptiva, spironolacton, fenytoïne) en

Het Nederlands Bijwerkingen Centrum Lareb ontving tot juni 2012 ruim 60 meldingen van chloasma

pigmentvlekken. Eerder had zij een onbekende orale anticonceptiepil gebruikt en had ze last van een zonneallergie. Hoewel niet bekend is of deze zonneallergie een fototoxische reactie betreft, is van fototoxische reacties bekend dat deze kunnen leiden tot respigmentatie op de aangedane plekken [6]. Anderhalf jaar later gebruikt

Leerpunten

- Zwangerschapsmasker, ook wel chloasma of melasma genoemd, kan ook voorkomen als bijwerking.
- Risicofactoren voor het optreden van chloasma zijn onder andere blootstelling aan de zon, zwangerschap maar ook het gebruik van anti-epileptica en anticonceptiva, zowel met progestagene als oestrogene component.
- Lareb ontving vier meldingen van chloasma bij gebruik van het IUD met progestagenen (Mirena®).
- Omdat tijd tussen het starten met het middel en het optreden van chloasma maanden tot jaren kan zijn is herkenning van chloasma als bijwerking lastig.

bij gebruik spiraaltje

cosmetica die fotosensibilisatie kunnen veroorzaken, genoemd [1,3]. Zowel oestrogenen als progestagenen kunnen een verhoogd risico geven op chloasma [2]. Bij patiënten met een donker huidtype komt chloasma vaker voor. Door blootstelling aan zonlicht is chloasma vaak erger in de zomermaanden [1-3]. Wanneer een zwangere vrouw chloasma heeft gehad is het risico op chloasma bij gebruik van anticonceptiva hoger [1].

Uit de literatuur is bekend dat personen die tijdens de zwangerschap een zwangerschapsmasker (chloasmagravidarum) hebben gehad een groter risico lopen op het ontwikkelen van chloasma tijdens het gebruik van anticonceptiva [3,5]. In de officiële productinformatie wordt dan ook gewaarschuwd om direct zonlicht te vermijden bij een predispositie voor chloasma.

Chloasma wordt niet genoemd als mogelijke bijwerking in de officiële productinformatie van Mirena®[5]. In het Farmacotherapeutisch Kompas en op de KNMP

Chloasma kan ook optreden als bijwerking van Mirena

kennisbank wordt chloasma wel beschreven als bijwerking van orale anticonceptiva [4] of van progestagenen [8]. Opmerkelijk aan de meldingen die Lareb heeft ontvangen is dat het chloasma ook na langere tijd nog op kan treden, waardoor de relatie met Mirena® niet altijd direct wordt gelegd.

Conclusie

Chloasma kan naast als bijwerking van de orale anticonceptiva mogelijk ook optreden als bijwerking van Mirena optreden. Deze bijwerking kan na maanden tot jaren nog optreden waardoor niet altijd direct de link wordt gelegd met het gebruikte middel. In de literatuur wordt vaak beperkte informatie gegeven over deze mogelijke bijwerking. Wees bedacht op chloasma als mogelijke bijwerking van Mirena wanneer u een patiënt ziet met hyperpigmentatie in het gelaat, met name in de zomermaanden. <

Ingrid Oosterhuis is werkzaam als apotheker beoordelaar bij het Nederlands Bijwerkingencentrum Lareb.

Voor de literatuurreferenties zie de digitale versie van dit artikel op pw.nl.



Opmerkelijk aan de meldingen die Lareb heeft ontvangen is dat het chloasma ook na langere tijd nog op kan treden, waardoor de relatie met Mirena niet altijd direct wordt gelegd.

LITERATUUR

- 1 Auteur onbekend. Kleine kwaal, chloasma. Huisarts en Wetenschap 2007; (4): 171-173.
- 2 Stralen van -Bohlmann A., Streefkerk JG. Kleine kwalen in de huisartsgeneeskunde; chloasma of 'zwangerschapsmasker'. Ned Tijdschr Geneesk. 1995; (139) :1971-1975.
- 3 Draijer, L. W., Folmer, H, and Verduijn, M. M. NHG-Farmacotherapeutische richtlijn melasma/chloasma, 2008. http://download.nhg.org/FTP_NHG/standaarden/FTR/Chloasma_text.html.
- 4 CVZ. Farmacotherapeutisch Kompas. www.fk.cvz.nl. Geraadpleegd 21 mei 2012.
- 5 SmPC Mirena®. <http://db.cbg-meb.nl/IB-teksten/h16681.pdf>. Geraadpleegd 21 mei 2012.
- 6 Joost van T; Bruynzeel DP. Huidafwijkingen door geneesmiddelen 1995, eerste editie, p 163.
- 7 SmPC propranolol. <http://db.cbg-meb.nl/IB-teksten/h11309.pdf>. Geraadpleegd 21 mei 2012.
- 8 KNMP kennisbank, inleidende tekst progestagenen. Geraadpleegd 21 mei 2012.